

(Tartu)

LISANDEID VADJA KÄÄNDSÕNADE VORMIÕPETUSELE

Oma teostes "Vadja keele grammatika" (1948) ja "A Grammar of the Votic Language" (1968) olen käsitlenud vadja keele käändevorme ja nende funktsioone (§ 20-40). Lehitsedes aastate jooksul kogutud uuemat ainekku olen avastanud mõned vormid ja idiomaatilised väljendid ning nende funktsioonid, mida ma pole varem esile toonud. Need esitatakse alljärgnevalt grammatikais esinevate paragrahvide järgi. On lisatud küla, kust asjaomane näide on kuuldud ning kirja pandud.

Akusatiiv (§ 22) võib ainsuses olla kas nominatiivi või genitiivi sarnane, mitmuses ühtib ta nominatiiviga: *tühjūs tōb rījō* (nom. *rīto tallo* 'tühjus toob riiu majja (tallu)' Luuditsa; *poika lahkez mahā ja katkaz eneltā jalgā* 'poeg kukkus maha ja murdis enesel jala' Luuditsa; *avazin väräjād emmākā čäekā* 'avasins väravad oma käega' Mati; *perrā neijet pantī škouli* 'pärast nad pandi kooli' Luuditsa. (Asesõnade akusatiivist vt. § 64.)

Partitiivi (§ 23) on grammatikas ulatuslikult käsitletud. Lisada tuleks järgmist: *lahzet keik venättä pannā* 'lapsed lobisevad kõik vene keeli' Rajo; *kūlemissa en kulli* 'kuulnud seda olen' Luuditsa; *meie bē mustalaisit* 'meil pole mustlasi' Mati; *mū emmäg nähnuid lemmussa* 'meie ei näinud kratti' Itsäpäivä; *taloz eli nellä neijō* 'majas (talus) oli neli tüdrukut' Rajo; *silmät teine teis eväd näe* 'silmaid teineteist ei näe' Liivtsülä; *epo tā ipo ilmoja* 'ta ei tea mitte midagi (ühtki ilma)' Mati; *ühtä pätä ain törizeb*

'ühtelugu aina joriseb' Luuditsa.

Illatiiv (§ 24) on vadja keeles tunnuste ja funktsioonide poolest levinud kääne. (Autor on sellest kirjutanud ulatuslikuma ülevaate FU 15, 1989). Siin lisatagu fraseoloogiline *mennä naisī* 'abielluda, mehele minna': *tüttö meni naisī minu vellele* 'tüdruk abiellus minu vennaga' Luuditsa.

Inessiivist (§ 25) võib grammatikale lisaks tuua mõned fraseologismid ja laused: *miä tāz ēn sīnsamaz* 'ma olen jälle siinsamas' Luuditsa; *mec-cāzā eli meccemä, merezā eli meriemä* 'metsas oli metsaema (metshaldjas), meres oli mereema (merehaldjas)' Liivtšülä; *emaza iäs tuēp keikkeä* 'oma elu ajal juhtub (tuleb) kõike' Mati; *mikä mēlez, se kēlez* 'mis meeles, see keeles (mida mäletad, seda räägid)' Kukkuzi.

Elatiivist (§ 26) võib tuua mõned lisanäited: *minū mēlessä* 'minu arvates, minu meelest' Jõgõperä; *kazessa lahžessa tuēb māci i mē üvā inhemīn* 'sellest lapsest tuleb maailmatu hea inime' Mati; *rahhā ēssä i pappi tanciB* 'raha eest preestergi tantsib' Mati; *vihgoissa keičči ivad lähtevād poiZ* 'vihkudest tulevad (rehepeksul) ära kõik terad' Itšäpäivä.

Allatiivi (§ 27) tunnustest ja funktsioonidest on grammatikas igakülgne kirjeldus. Lisada võib vaid mõningaid seiku, mis on saadud Luuditsa keelejuhtidelt. Sealsetel keelejuhtidel on võinud allatiivi asemel esineda ka adessiiv: *pēnillä lahšīlla jutenti: küi emä avitaB* 'väikestele lastele öeldi: küll ema abistab (aitab)'; *pane leipä lavvalla* 'pane leib lauale' jne. Võib esineda ka reduplitseeritud allatiivi tunnus: *õmnikaļ neizin üllēlez i menin einā nīttāmā* 'hommikul tõusin üles ja läksin heina niitma'. Ühes vanasõnas on allatiivi tarvitamine tekkinud vene keele eeskujul: *rikkālē jumal antaB, köühällē ep ķensaid* 'rikast jumal abistab, vaest mitte kunagi' < vene *богатому бог помогает, бедному никогда*.

Adessiivi (§ 28) tunnuseks on -llä, -lla. Kõikjal on talletatud näiteid sellest, kuidas sõnalõppuline vokaal on kadunud, seda eriti kiirkõ-

nes: *meil* *elli* *sõmelaine* *poika* *emaza* *čülazä* 'meil oli soome poiss omas külas' Luuditsa; *se eli* *väl üväll* *aikā* 'see oli alles (veel) heal ajal' Mati; *elti* *emäl* *süčillä* 'oldi omal toidul (söögil)' Luuditsa; *tämä eli* *üviil* *mēliil* 'ta oli rõõmus' Mati; *päiv on* *matalihkeizella* 'päike on madalal' Mati. Adessiivi tunnus võib olla liitunud mõne teise (käände) tunnusega: *hepozēkā* *tultī* *tētā* *mūtāl* 'hobusega tuldi teed mööda' Kukkuzi; *koira johsi* *kujā* *mōtāl* 'koer jooksis õue mööda' Itšä-päivä. Adessiivi tunnus võib olla reduplitseeritudki: *verko on* *silmäd* *ülläl* *ja* *alläl* 'võrgul on silmad üleval ja all' Luuditsa.

Ablatiivi (§ 29) tunnused ja funktsioonid on grammatikas hästi käsitletud. Seal esitatud näidetele võib lisada Luuditsa vanasõna *mit* *sū* *mak-
kia*, *sint* *i* *vacca* *täünä* 'millest suu magus, sellest kõhtki täis'.

Translatiivi (§ 30) tunnuseks on üldiselt -*ssi* või -*s* (kui lõppvokaal on kadunud). Käesolevas artiklis esitatakse mõni täiendav näide Mati külast: *mustanaizet* *pajatattī* *meijessi* 'mustlased rääkisid meie keeles'; *tunnetko* *pajattā* *māssi?* 'kas oskad rääkida maakeelt (vadja keelt)?'; *poika* *kasvo* *jo* *sūressi* *mehessi* 'poeg on juba kasvanud (kasvas) suureks meheks'; *pal'lo* *tehtī* *leipā*, *vīsi* *leipā* *koko* *nätelissi* 'palju tehti leiba, viis leiba kogu nädalaks'.

Essiiv (§ 31) pole vadja keeles produktiivne kääne. Selle tunnuseks on -*na*, -*nä* või -*nnä*, -*nnä*, olenevalt foneetilistest seikadest: *nõre* *na* *elin* *p* *e* *t* *t* *e* *r* *i* *z* *a* 'noorelt elasin Peterburis'. Käändetunnus võib esineda koos possessiv-sufiksiga: *rissemä* *tei* *mikä* *iccinä* *podarkā* 'ristiema võis tuua missuguse tahes (iganes) kingi' Liivtšülä; *vacca on* *täünä*, *sein* *pal'lo* 'kõht on täis, sõin palju' Luuditsa; *menes* *tänän on?* 'mitmes (kuupäev) täna on?' Pummala; *mic* *tāz* *elen*

sīnsamaZ (liitsõna) 'ma olen taas (jälle) siinsamas' Luuditsa.

Ekstsessiivi (§ 32) tunnuseks on *-nD*, *-nta*, *-ntä*. Grammatikas olen öelnud, et selle käände levikualaks on peamiselt Pummala-Lempola murrak. Hiljem olen ekstsessiivi esinemist kuulnud Luuditsaski: *poika tuli sotamehentä kottō* 'poeg tuli sõdurist (sõjaväest) koju'; *j ā k k o meni traktoristinD vällā* 'Jaakko läks traktoristikohalt ära'.

Komitatiiv (§ 34) on vadja keeles elujõuline kääne, mille funktsioonid on esile toodud grammatikas. Selle käände tunnus *-kā* on moodustunud samuti nagu eesti keeles: vokaalsele sõnatüvele on liitunud sufiks *-kā*, mis eesvokaalseiski sõnades on samakujuline: *ī l i j ā proro·k ajab ratta-jekā* 'prohvet Eelias sõidab ratastel (õeldi müristamise kohta)' Luuditsa; *emmākā čäekā avvā väräjäd* 'oma käega ava väravad' Luuditsa. Viimane näide osutab, et komitatiivis võib käändetunnuse saada omadussõna. Mõnel Vaipoolle keelejuhil võis *kā* esineda iseseisva sõnana: *poika meni emā kā j ā m ā* 'poeg läks emaga Jamburgi (Kingisseppe)' Luuditsa; *tämä lei jangā kā teizē mehē koirā* 'ta lõi jalaga teise mehe koera' Liivitškülä. Vadja ja eesti keele komitatiivi tunnusel (*poigākā*, *pojaga*) on usutatavasti sama algupära. See on arenenud järgmiselt: *kansa > *kāsa > *kā* > *-ka* ~ *-ga*. Eesti- ja ingliskeelsete seletustega vadja grammatikais on mainitud ka nn. II komitatiivi, mille tunnuseks on *-nā* ~ *-nā̄* jne. (§ 38): *tulemma poi-gad naisīnā* 'tuleme pojad (oma) naistega'; *vetan čāsinā* 'votan kätega, käega' jne. Pole olnud võimalik kuulda lisanäiteid.

Prolatiivist (§ 39), mis on ebaproduktiivne kääne, on siiski olnud võimalik registreerida mõni lisanäide: *n a r v ā jegē алексē tehtī kanava* 'Narva jõe alt tehti kanal' Jõgõperä; *menim-mä meccateiccē* 'läksime mööda metsateid' Luuditsa.

Ebaproduktiivsete käänete instruktiivi ja
latiivi kohta pole õnnestunud lisaandmeid leida.

Paul A r i s t e

(Tartu)

WEITERE ANGABEN ÜBER DIE FORMENLEHRE
DER WOTISCHEN DEKLINATION

Z u s a m m e n f a s s u n g

Der Verfasser hatte in seinen "Vadja keele grammatika" (1948) und "A Grammar of the Votic Language" (1968) das System der wotischen Deklination behandelt. Es wurden die Formen und Funktionen von 13 Kasus gründlich beschrieben und analysiert. In den späteren Jahren hat der Verfasser während seiner Expedition zu den Woten einige neuen Angaben über die Formen und ihrer Funktionen gehört und aufgezeichnet. Über den Illativ hat er schon in Fenno-Ugristica 15 einen längeren Aufsatz veröffentlicht. Im vorliegenden Aufsatz werden die anderen Kasus dargestellt.